

Nr 172

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring m. m.; given Stockholms slott den 15 september 1961.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid följande förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring och

2) lag om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 (nr 566) om ersättning för krigsskada å egendom,

dels föreslå riksdagen att bifalla de förslag i övrigt om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges såsom ett led i beredskapsplaneringen förslag till sådan ändring av lagen om statlig krigsförsäkring att möjlighet öppnas för staten att meddela även motorfordonsförsäkring mot krigsrisk m. m. samt återförsäkring av sådan försäkring och av maskin-, trafik- och ansvarighetsförsäkring. I anslutning härtill föreslås en mindre jämkning i lagen om ersättning för krigsskada å egendom.

I propositionen begäres vidare riksdagens medgivande till att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas att träffa beredskapsavtal varigenom staten på områden som är av särskild betydelse för folkförsörjningen och näringslivet automatiskt inträder såsom försäkringsgivare vid eventuellt utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svenskt näringsliv.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring**

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 26 februari 1960 om statlig krigsförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***2 §.**

Staten äger meddela *transportförsäkring* mot krigsrisk samt mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av den, som där tillvällat eller söker tillvälla sig makten. Mot samma risker må försäkring meddelas även av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket.

Staten må ock åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av försäkring, varom i första stycket förmäles, av transportförsäkring i övrigt samt av *brandförsäkring*.

Med avseende — — — — —

Staten äger meddela *transport- och motorfordonsförsäkring* mot krigsrisk samt mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av den, som där tillvällat eller söker tillvälla sig makten. Mot samma risker må försäkring meddelas även av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket.

Staten må ock åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av försäkring, varom i första stycket förmäles, av transportförsäkring i övrigt samt av *brand-, maskin-, trafik- och ansvarighetsförsäkring*.
äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit av trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 (nr 566) om ersättning för krigsskada å egendom

Härigenom förordnas, att 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 om ersättning för krigsskada å egendom skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

2 mom. Lagen äger icke heller tillämpning i fråga om fartyg, luftfartyg eller annan egendom i fall, då transportförsäkring mot krigsrisk kan erhållas jämlikt lagen den 10 mars 1939 om statlig krigsförsäkring m. m. och med stöd därav meddelade bestämmelser.

2 mom. Lagen äger icke heller tillämpning i fråga om fartyg, luftfartyg eller annan egendom i fall, då försäkring mot krigsrisk kan erhållas jämlikt lagen den 26 februari 1960 om statlig krigsförsäkring och med stöd därav meddelade bestämmelser.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit av trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 maj 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, frågor rörande *beredskapsavtal på försäkringsområdet och i samband därmed stående lagändringar* samt anför därvid följande.

Nuvarande lagstiftning m. m.

Det enskilda försäkringsväsendet i vårt land är under krigstider icke alltid mäktigt att täcka de svenska försäkringsbehoven. Under det första och det andra världskriget bedrev därför staten viss försäkringsverksamhet avseende i främsta rummet transportförsäkring. Denna statliga försäkringsverksamhet var av stor betydelse för tryggandet av folkförsörjningen.

Redan före utbrottet av det andra världskriget utfärdades år 1939 (nr 68) en lag om statlig krigsförsäkring m. m. (ändr. SFS 1940:942, 1942:369 och 1954:166). Denna lag blev år 1960 föremål för en modernisering, vilken i främsta rummet hänförde sig till reglerna rörande förutsättningarna för lagens tillämpning. Såsom resultat av den gjorda översynen tillkom *lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring*, vilken trädde i kraft den 10 mars samma år.

1960 års krigsförsäkringslag är en fullmaktslag med samma konstruktion som flera andra beredskapslagar. Lagens bestämmelser träder i tillämpning först under vissa angivna förutsättningar. Reglerna härutinnan meddelas i 1 §. Jämlikt första stycket av detta lagrum äger bestämmelserna i 2—4 §§ tillämpning, därest riket kommer i krig. Då kriget upphört, förordnar Kungl. Maj:t senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skall tillämpas. Vad nu sagts gäller dock ej i den mån bestämmelserna alltjämt skall äga tillämpning på grund av förordnande som angives i paragrafens andra stycke. Enligt andra stycket äger Kungl. Maj:t vid krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden förordna att bestämmelserna i 2—4 §§ skall tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad eller, om riksdags-

session ej pågår, inom en månad från början av nästkommande session underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet.

Enligt 2 § första stycket äger staten meddela transportförsäkring mot krigsrisk samt mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av den, som där tillvällat eller söker tillvälla sig makten. Mot samma risker må försäkring meddelas även av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket. I tredje stycket angives att lagen om försäkringsavtal icke skall äga tillämpning å statlig försäkring som nu sagts. Jämlikt andra stycket i paragrafen äger staten vidare åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av försäkring, som angivits i det föregående, av transportförsäkring i övrigt samt av brandförsäkring.

I 3 § stadgas att riksförsäkringsanstalten och bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, äger att för olycksfall, som till följd av krigs- åtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, meddela försäkring till högre ersättningsbelopp samt med ersättningar av annan art än eljest. Bolag, som nyss sagts, må med delägare i bolaget sluta avtal om försäkring för olycksfall, varom här är fråga, att gälla för annan tid eller träda i kraft vid annan tidpunkt än i 43 § samma lag stadgas. Jämlikt 4 § äger staten åt riksförsäkringsanstalten eller bolag, som avses i 3 §, meddela återförsäkring av försäkring, som anstalten eller bolaget meddelat.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av krigsförsäkringslagen meddelas enligt 5 § av Kungl. Maj:t.

Vid sidan av lagen om statlig krigsförsäkring finnes *lagen den 5 december 1958 (nr 566) om ersättning för krigsskada å egendom*. Jämlikt denna lag skall för krigsskada å egendom som finnes här i riket, i den mån skadan ej gottgöres i annan ordning, ersättning beredas av statsmedel enligt grunder som bestämmes av Kungl. Maj:t och riksdagen. Krigsskadelagen äger jämlikt 3 § 2 mom. icke tillämpning i fråga om fartyg, luftfartyg eller annan egendom i fall, då transportförsäkring mot krigsrisk kan erhållas jämlikt lagen om statlig krigsförsäkring och med stöd därav meddelade bestämmelser.

Under det andra världskriget och åren närmast därefter handlades och avgjordes förekommande frågor angående statlig krigsförsäkring av en särskild nämnd, statens krigsförsäkringsnämnd, vars verksamhet reglerades genom en tillämpningskungörelse till dåvarande krigsförsäkringslag. Nämnden upplöstes med utgången av juni 1948. I samband med 1960 års modernisering av krigsförsäkringslagstiftningen förordades av beredskapsskäl, att en ny krigsförsäkringsnämnd måtte tillsättas. Genom beslut den 7 oktober 1960 förordnade Kungl. Maj:t att en *statens krigsförsäkringsnämnd* skulle inrättas och tillsatte samtidigt ledamöter i nämnden.

För den nya krigsförsäkringsnämndens verksamhet meddelade Kungl. Maj:t i samma beslut följande bestämmelser. Nämnden skulle, med beak-

tande av vad som anförts i propositionen nr 3 år 1960 med förslag till lag om statlig krigsförsäkring, upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till föreskrifter rörande tillämpningen av krigsförsäkringslagen samt jämväl i övrigt vidtagna förberedelser för lagens tillämpning ävensom omhänderhava den försäkringsverksamhet, som med stöd av 2 och 4 §§ i lagen kunde komma att bedrivas av staten. Vidare föreskrev Kungl. Maj:t, med ändring av beslut den 13 december 1946 rörande godkännande av ett för staten med vissa försäkringsanstalter träffat avtal om statens övertagande av krigsförsäkringar vid framtida krig (det s. k. krigsutbrottsavtalet) att uppsägning av avtalet från försäkringsanstalternas sida skulle ske hos krigsförsäkringsnämnden samt att nämnden jämväl i övrigt skulle företräda svenska staten såsom avtalsslutande part.

Initiativet till det förenämnda *krigsutbrottsavtalet* togs i början av år 1946 av den dåvarande krigsförsäkringsnämnden genom en framställning till Kungl. Maj:t. Nämndens framställning avsåg att i det läge, som komme att inträda sedan nämnden upphört med sin försäkringsverksamhet, vissa åtgärder vidtoges, som säkerställde att redan på förhand garanti funnes för att vid utbrottet av ett krig, som vore ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, förhållandena på krigsförsäkringens område bleve ordnade på ett tillfredsställande sätt.

På därom av Kungl. Maj:t i proposition till 1946 års riksdag (1946: 338) framställt förslag medgav riksdagen (rskr 1946: 497), att krigsförsäkringsnämnden bemyndigades *dels* att med privata försäkringsanstalter eller sammanslutning av sådana anstalter träffa avtal därom att staten vid eventuellt utbrott av ett krig, som vore ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertog alla av anstalterna dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska alimment (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), *dels ock* att träffa återförsäkringsavtal rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbade å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, avsett att träda i tillämpning vid krigsutbrott som nyss sagts. Enligt propositionen, som icke mötte någon erinran från riksdagens sida, borde de avtal, som komme att ingås, lämpligen underställas Kungl. Maj:t för godkännande och borde, sedan krigsförsäkringsnämnden upphört med sin verksamhet, kronan såsom avtalsslutande part lämpligen representeras av annan myndighet, förslagsvis kommerskollegium.

Genom beslut den 22 november 1946 bemyndigade Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens medgivande, statens krigsförsäkringsnämnd att, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, träffa avtal av det slag som omfattades av det första ledet i riksdagens medgivande. I skrivelse den 6 december 1946 anmälde därefter krigsförsäkringsnämnden, att nämnden för statens räkning med de till Sjöassuradörernas förening anslutna försäkringsbolagen ävensom med Sveriges ångfartygs assurans förening träffat preliminär överenskommelse om avtal, samt hemställde att Kungl. Maj:t måtte godkänna, att avtal träffades i enlighet med överenskommelsen. Ge-

nom beslut den 13 december 1946 godkände Kungl. Maj:t ifrågavarande avtal och förordnade samtidigt, dels att uppsägning av avtalet från försäkringsanstalternas sida skulle ske hos krigsförsäkringsnämnden eller, därest denna vid tidpunkten för uppsägningen upphört att vara i verksamhet, hos kommerskollegium, dels ock att kommerskollegium jämväl i övrigt skulle efter krigsförsäkringsnämndens upphörande företräda svenska staten såsom avtalslutande part. Såsom framgår av det föregående har numera den nya krigsförsäkringsnämnden inträtt i kommerskollegiets ställe. Till avtalet är för närvarande anslutna 28 försäkringsbolag.

Vad angår det närmare innehållet i 1946 års krigsutbrottsavtal må här nämnas att enligt § 1 i avtalet detsamma automatiskt träder i tillämpning vid öppnandet av fientligheter, vilka betecknar utbrottet av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart. Såsom krig varom nu sagts skall, förutom krig vari Sverige deltagar, anses krig, vari något av länderna Danmark, Finland, Norge och Polen är inblandat, så ock krig mellan två eller flera av följande länder, nämligen Amerikas Förenta Stater, De Socialistiska Rådsrepublikernas Union, Frankrike, Italien, Storbritannien och Tyskland. Avtalet träder därjämte i tillämpning, därest Kungl. Maj:t i anledning av utbrott av annat krig än nyss sagts förordnar, att staten skall meddela transportförsäkring mot krigsrisk. I §§ 2 och 5 finnes bestämmelser angående vilka risker som staten under de angivna förutsättningarna övertager ansvaret för. I § 8 meddelas bestämmelser angående avtalets upphörande. De övriga stadgandena i avtalet berör huvudsakligen premier, försäkringsvillkoren i övrigt, anmälningar om risker och krigsförsäkringsnämndens rätt att å försäkringsanstalternas kontor taga del av alla handlingar och böcker, som finnes erforderliga för att kontrollera det riktiga fullgörandet av avtalet.

Riksdagens medgivande rörande ingående i förväg av återförsäkringsavtal rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, har icke utnyttjats. Något krigsutbrottsavtal har icke ingåtts på detta område.

Framställning av krigsförsäkringsnämnden

I skrivelse den 9 januari 1961 har statens krigsförsäkringsnämnd hemställt, bl. a., att Kungl. Maj:t måtte *dels* bemyndiga nämnden att i fortsättningen vidtaga erforderliga modifikationer av krigsutbrottsavtalets § 1, att komplettera avtalet ifråga med särskilda klausuler beträffande flygkaskorisker, nybyggnadsrisker på varv samt lufttransport-, landtransport- och lagerrisker ävensom att teckna erforderliga återförsäkringsavtal rörande civilrisker i alla grenar av transportförsäkring och i brandförsäkring *dels ock* föreslå riksdagen att besluta om sådana ändringar av lagen om statlig krigsförsäkring att beredskapsavtal kan träffas i fråga om krigs- och civilrisker i motorfordonsförsäkring, i trafik- och annan ansvarighetsförsäkring och i maskinförsäkring.

Det av krigsförsäkringsnämnden begärda bemyndigandet att vidtaga modifieringar av § 1 i krigsutbrotsavtalet har av nämnden motiverats med att ett krigsutbrotsavtal bör innehålla bestämmelser som vid envar tidpunkt ger trygghet för att det automatiskt träder i funktion under samma förutsättningar som medför att de svenska försäkringsbolagens återförsäkringsavtal med utländska reassuradörer på området upphör att gälla. Under rådande fredstid har de svenska försäkringsbolagen väsentligen placerat reassuransen av sina krigsförsäkringar på den engelska marknaden. Villkoren för denna reassurans underkastas ändringar från tid till annan. I fråga om återförsäkring av sjökaskorisker gäller numera de engelska War Automatic Termination of Cover Clauses av den 1 oktober 1959 och den 1 oktober 1960. Dessa innehåller beskrivningar av förutsättningarna för reassuransavtalens automatiska upphörande som icke överensstämmer med bestämmelserna i § 1 i krigsutbrotsavtalet. Sålunda har Folkrepubliken Kina tillkommit i förteckningen över de stormakter, vilkas eventuella krigshandlingar förorsakar reassuransavtalens upphörande. Förändringar av dylikt slag kan tänkas bli beslutade med kort varsel. Det synes därför krigsförsäkringsnämnden vara av vikt att nämnden erhåller befogenhet att besluta om modifieringar av § 1 i krigsutbrotsavtalet. Anmälan om vidtagna ändringar bör snarast därefter göras till Kungl. Maj:t. Nämnden har förutsatt, att nämnden utan medgivande av Kungl. Maj:t äger besluta om ej alltför omfattande tillägg till övriga paragrafer i krigsutbrotsavtalet.

Vad angår frågan om krigsutbrotsavtal beträffande flygkaskorisker har krigsförsäkringsnämnden i förenämnda skrivelse bl. a. upplyst, att Scandinavian Airlines System (SAS) har viss del av flygplansflottan krigsriskförsäkrad i England och att enligt villkoren för krigsriskförsäkringen denna upphör att gälla 24 timmar efter ett krigsutbrott som berör stormakterna. Genom sitt samarbetsavtal med Swissair har SAS förbundit sig att medverka till ordnandet av ett fullgott försäkringsskydd för avtalspartnerns flygplan. Då krigsförsäkring icke är ordnad i Sverige, måste ett krigsutbrotsavtal för flygkaskoförsäkring delvis bygga på andra förutsättningar än dem som gäller i fråga om sjöförsäkring. Krigsförsäkringsnämnden förklarar sig ha för avsikt att genom förhandlingar söka undanröja de svårigheter av praktisk art som hittills hindrat att denna fråga fått en lösning, som kan tillfredsställa kraven på försäkringsberedskap inom trafikflyget. För att dessa förhandlingar skall kunna ge önskat resultat synes det krigsförsäkringsnämnden erforderligt, att nämnden tilldelas befogenhet att träffa definitivt avtal.

Sådant medgivande synes krigsförsäkringsnämnden även behövt i fråga om avtal beträffande de svenska varvens försäkringar av nybyggnader av fartyg. Denna form av försäkring hör enligt nämndens mening i koncessionshänseende till sjöförsäkring. Det erinras i nämndens skrivelse om att ersättning av statsmedel visserligen kan utgå för nybyggnaderna enligt 1958 års krigsskadelag. Denna ersättning torde emellertid icke kunna utgå i sådan utsträckning att eventuella krigsskador blir till fullo täckta. För att

man skall kunna tillgodose önskemålen om fullständigt försäkringsskydd, vilket anses angeläget med hänsyn till varvens behov av att kunna konkurrera på marknaden med utländska varv, behöver enligt nämndens mening de svenska varvens försäkringsmöjligheter överses och kompletteras med krigsutbrottsavtal.

Beträffande försäkring mot krigsrisk av varor, som transporteras luftledes eller till lands, samt beträffande transportförsäkring mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av den, som där tillvällat eller söker tillvälla sig makten, ävensom beträffande försäkring mot risk av senast angivet slag eller mot krigsrisk av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket, framhåller krigsförsäkringsnämnden att desamma ej inbegripes under 1946 års krigsutbrottsavtal. Nämnden omnämner att undersökning pågår av möjligheterna att träffa erforderligt beredskapsavtal på förevarande område. Även i fråga om dylikt avtal bör enligt krigsförsäkringsnämndens mening nämnden utrustas med erforderlig befogenhet.

Såsom motivering för det av krigsförsäkringsnämnden begärda bemyndigandet att träffa återförsäkringsavtal rörande civilrisker i alla grenar av transportförsäkring och i brandförsäkring åberopar nämnden, att under krigsförhållanden försäkringsbolagens normala återförsäkringsförbindelser med utlandet kan bli avbrutna. I sådana fall måste de svenska riskerna helt eller i varje fall i större utsträckning än förut täckas inom landet. Nämnden pekar i detta sammanhang på möjligheterna enligt krigsförsäkringslagen för staten att i återförsäkring övertaga civila transport- och brandrisker. Vid det planeringsarbete, som bedrivits av de svenska sjö- och brandförsäkringsbolagen och som har resulterat i förslag till avtal beträffande samverkan i poolorganisationer, vilka är avsedda att för gemensam räkning handha bolagens verksamhet i fråga om de gängse formerna av sjöförsäkring, land- och lufttransportförsäkring samt brandförsäkring, har förutsetts att risktoppar utöver bolagens sammanlagda täckningskapacitet skall återförsäkras hos krigsförsäkringsnämnden.

Till stöd för sin hemställan om sådan ändring av krigsförsäkringslagen att beredskapsavtal kan träffas i fråga om motorfordonsförsäkring har krigsförsäkringsnämnden anfört, att utvecklingen efter kriget varit särskilt snabb i fråga om den s. k. långtradartrafiken utomlands. Från ett transportföretag har nämnden inhämtat att enbart de två största företagen i branschen vissa dagar kan ha vartdera ett tjugofemtal långträdare i rörelse på kontinenten. Åtskilliga export- och importföretag bedriver transportverksamhet i utlandet med egna eller chartrade långträdare. Det sammanlagda värdet av svenska transportmedel i dylik trafik synes därför nämnden vara betydande. De för motorfordon gällande försäkringsvillkoren utesluter krigsriskerna från försäkringsskyddet. Då härtill kommer att särskild krigsförsäkring för sådana fordon icke kan tecknas hos enskilda försäkringsanstalter, synes det krigsförsäkringsnämnden ur beredskapssynpunkt vara av stort försäkringstagarintresse att krigsförsäkringsfrågan för dessa risker lö-

ses. Ett särskilt hinder för beredskapsplaneringen på detta område utgör enligt nämnden det förhållandet att enligt gällande koncessionsregler motorfordonsförsäkring, som huvudsakligen omfattar bilkaskorisker, utgör en särskild verksamhetsgren. Då lagen om statlig krigsförsäkring icke är tillämplig på denna försäkringsgren, föreligger det enligt krigsförsäkringsnämndens uppfattning behov av en lagändring, som möjliggör för nämnden att teckna motorfordonsförsäkring mot krigsrisk för lastbilar i utlandstrafik.

Såsom skäl för sin anhållan om sådana ändringar av krigsförsäkringslagen att beredskapsavtal kan träffas i fråga om maskin-, trafik- och ansvarighetsförsäkring åberopar krigsförsäkringsnämnden följande. Maskinförsäkring utgör en bibransch till brandförsäkring och torde vid ett av krigsförhållanden föranlett avbrott av reassuransförbindelserna med utlandet kunna bli föremål för poolavtäckning inom landet. Vid planeringsarbetet på detta område har det förutsatts att risktoppar utöver bolagens sammanlagda täckningskapacitet skall återförsäkras hos krigsförsäkringsnämnden. För trafik- och ansvarighetsförsäkringens del har delvis nya återförsäkringsproblem uppstått genom de på senare tid i både Sverige och utlandet höjda ansvarighetsbeloppen. De höjda beloppen har medfört ett ökat behov av återförsäkring i utlandet, och det synes krigsförsäkringsnämnden sannolikt att detta återförsäkringsskydd, som är fördelat på flera länder, ej på alla håll kommer att kunna fungera enligt ingångna avtal. Det synes därför krigsförsäkringsnämnden kunna uppkomma ett behov av återförsäkring hos staten även på detta område. Då krigsförsäkringslagen icke medger att sådan återförsäkring meddelas av staten, synes nämnden en lagändring vara motiverad.

Remissyttranden

Över statens krigsförsäkringsnämnds framställning i nu berörda delar har, efter remiss, yttranden avgivits av luftfartsstyrelsen, statskontoret, kommerskollegium, sjöfartsstyrelsen, försäkringsinspektionen, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, statens krigsskadenämnd och Svenska försäkringsbolags riksförbund. Kommerskollegium har till sitt utlåtande fogat yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Gävle samt från Sveriges industriförbund och Sveriges allmänna exportförening.

Statskontoret har funnit, att från de synpunkter statskontoret har att företräda framställningen icke givit ämbetsverket anledning till särskilt uttalande. Av *övriga remissinstanser* har krigsförsäkringsnämndens framställning helt eller till sina huvudlinjer tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Försäkringsinspektionen betonar värdet från beredskapssynpunkt av att i den utsträckning så finnes möjligt redan i fredstid åtgärder vidtages, som i görligaste mån garanterar att även i krigstider försäkringsskydd utan avbrott kommer att finnas för sådana risker, vilkas täckning är av väsentlig betydelse för försvarsberedskapen och näringslivet.

Statens krigsskadenämnd framhåller att krigsskadeskyddet jämlikt 1958 års krigsskadelag är avsett att om möjligt erbjuda full ersättning för skador i följd av krig, i vart fall då skaderegleringen från försvars- och folkförsörjningssynpunkter är av särskild betydelse. Mot bakgrunden av att det icke ansetts möjligt att i förväg fastställa några ersättningsgrunder för krigsskadeskyddets del finner krigsskadenämnden det angeläget icke endast att gränsdragningen mellan den statliga krigsförsäkringen och krigsskadeskyddet snarast blir klarlagd utan även att krigsförsäkringsnämndens verksamhetsområde göres tämligen vidsträckt. Med denna utgångspunkt uttalar sig krigsskadenämnden i princip till förmån för krigsförsäkringsnämndens framställning om en utvidgning av verksamhetsfältet. Krigsskadenämnden förutsätter att vid den kommande detaljplaneringen samråd i erforderlig mån kommer att äga rum mellan de båda myndigheterna.

Krigsförsäkringsnämndens synpunkter och förslag rörande beslutanderätten i fråga om ändringar i gällande krigsutbrottsavtal har vunnit anslutning från *Svenska försäkringsbolags riksförbund*. Riksförbundet omnämner att sjöförsäkringsbolagen numera tillämpar nya krigsförsäkringsvillkor för sjökasko och att krigsförsäkringsvillkoren för gods även är i behov av revision. Med hänsyn till exempelvis de nya engelska uppsägningsklausulerna för krigsförsäkring bör enligt Riksförbundets mening även § 1 i krigsutbrottsavtalet modifieras. Vid utformningen av denna paragraf bör enligt förbundet särskilt uppmärksammas bestämmelserna i de länder, där svenska försäkringsbolag vanligen har sina reassuransförbindelser.

I några remissyttranden har erinringar gjorts mot förevarande del av krigsförsäkringsnämndens framställning.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap finner det icke lämpligt att krigsförsäkringsnämnden tillägges rätt att besluta om ändringar i eller tillägg till krigsutbrottsavtalets bestämmelser. I princip bör enligt riksnämndens mening ändringar i ett av Kungl. Maj:t godkänt avtal underställas Kungl. Maj:ts prövning. Ett dylikt betraktelsesätt synes också riksnämnden häst överensstämma med föredragande departementschefens uttalande i 1946 års proposition.

Sjöfartsstyrelsen förklarar att frågan om rätt för krigsförsäkringsnämnden att självständigt vidtaga erforderliga modifikationer av § 1 i krigsutbrottsavtalet undandraget sig styrelsens bedömning, men att sjöfartsstyrelsen likväl vill ifrågasätta, huruvida icke denna fråga kan ha betydelse ur utrikespolitisk synpunkt eller för Sveriges ekonomiska förbindelser och av denna anledning bör förbehållas Kungl. Maj:t.

Försäkringsinspektionen ifrågasätter, huruvida krigsförsäkringsnämnden för närvarande äger behörighet och befogenhet att utan Kungl. Maj:ts godkännande avtala om några som helst ändringar i det nu gällande krigsutbrottsavtalet. Inspektionen finner det dock ändamålsenligt att nämnden erhåller rätt att självständigt avtala om vissa av de frågor som behandlas i krigsutbrottsavtalet. Inspektionen anför härutinnan i huvudsak följande.

Krigsutbrottsavtalet synes innehålla *dels* grundläggande bestämmelser rörande statens övertagande av krigsförsäkringar *dels ock* bestämmelser av närmast teknisk natur. Till det förra ämnesområdet synes höra bestämmelserna i avtalets § 1 angående förutsättningarna för avtalets trädande i tillämpning, bestämmelserna i §§ 2 och 5 av avtalet angående vilka risker som staten under de angivna förutsättningarna övertager ansvaret för samt bestämmelserna i § 8 angående avtalets upphörande. Till det senare området torde böra räknas de övriga föreskrifterna i avtalet i den mån desamma berör staten. Ifrågakavande delar av avtalet berör premier, försäkringsvillkoren i övrigt, anmälningar om risker m. m.

Med hänsyn till de grundläggande stadgandena i 1 § lagen om statlig krigsförsäkring rörande de förutsättningar under vilka 2—4 §§ i lagen äger tillämpning synes det försäkringsinspektionen icke kunna ifrågakomma att krigsförsäkringsnämnden bemyndigas att utan godkännande av Kungl. Maj:t träffa avtal som förpliktar staten att under vissa förhållanden inträda såsom försäkringsgivare beträffande angivna risker. Avtal som förpliktar staten att driva direktförsäkrings- eller återförsäkringsverksamhet, som avses i lagen om statlig krigsförsäkring, synes icke böra få träffas under annan förutsättning än att avtalet godkännes av Kungl. Maj:t. Det rimmar icke med krigsförsäkringslagen att till underordnad myndighet delegera rätten att träffa slutligt avtal som ålägger staten att sätta bestämmelserna i 2—4 §§ krigsförsäkringslagen helt eller delvis i tillämpning.

Det synes däremot försäkringsinspektionen ändamålsenligt att krigsutbrottsavtal av här avsett slag, som underställes Kungl. Maj:t för godkännande, i huvudsak begränsas till att innehålla de grundläggande bestämmelserna om statens övertagande av försäkringsansvar. Dyligt avtal synes icke böra belastas med närmare tekniska bestämmelser rörande premier och andra försäkringsvillkor, anmälningar av olika slag m. m. Härutinnan torde i avtalet böra hänvisas till särskild överenskommelse mellan krigsförsäkringsnämnden (eller annan motsvarande myndighet) och vederbörande avtalspart. Därest det i de kommande närmare föreskrifterna rörande tillämpningen av krigsförsäkringslagen överlämnas åt krigsförsäkringsnämnden att, då lagens bestämmelser är i tillämpning, fastställa villkoren för försäkring och återförsäkring, som omfattas av nämndens verksamhet, synes det försäkringsinspektionen naturligtast att nämnden jämväl i förväg äger avtala i dessa och liknande ämnen av försäkringsteknisk natur.

Under återopande av det anförda förordar försäkringsinspektionen att möjlighet öppnas att vid en modernisering av 1946 års krigsutbrottsavtal omkonstruera avtalet i enlighet med de linjer inspektionen angivit. Samma riktlinjer bör enligt försäkringsinspektionens mening gälla för andra beredskapsavtal på försäkringsområdet som kan komma att ingås.

Krigsförsäkringsnämndens hemställan om bemyndigande att träffa krigsutbrottsavtal beträffande *f l y g k a s k o r i s k e r* tillstyrkes av *riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap*. Riksnämnden framhåller att vederbörande avtal torde böra underställas Kungl. Maj:t för godkännande och påpekar behovet av riksdagens medgivande till bemyndigandet. *Luftfartsstyrelsen* finner det angeläget att transportförsäkring under krigsberedskap utökas att omfatta även flygkasko. Jämväl *försäkringsinspektionen* tillstyrker att såvitt möjligt ett krigsutbrottsavtal slutes rörande krigsrisikförsäkring av flygkasko. *Svenska försäkringsbolags riksförbund*

tillstyrker likaledes, att förhandlingar rörande krigsutbrottsavtal på flygkaskoområdet upptages. I samband därmed lämnar förbundet upplysningen att Svenska flygförsäkringspoolen tecknat krigsriskförsäkring för flygplan tillhöriga svenskt flygföretag och är beredd att teckna sådan försäkring även för andra svenska företag. Riksförbundet understryker det önskvärda i att man vid de förhandlingar, som krigsförsäkringsnämnden planerar, söker nå en enhetlig linje för krigsutbrottsavtalets automatiska tillämpning i överensstämmelse med vad som redan gäller för sjöförsäkring.

I anslutning till krigsförsäkringsnämndens förslag rörande nybyggnadsrisker på varv understryker *sjöfartsstyrelsen* angelägenheten av att de svenska varvens försäkringsmöjligheter för nybyggnader överses och kompletteras med krigsutbrottsavtal. Även *Svenska försäkringsbolags riksförbund* tillstyrker att krigsförsäkringsnämnden erhåller det begärda bemyndigandet. *Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap* uttalar att spørsmålet huruvida och i vilken omfattning utöver krigsskadeskyddet ett försäkringsmässigt skydd för nybyggnader på svenska varv bör skapas torde böra övervägas av krigsförsäkringsnämnden och krigsskadenämnden i samråd. Riksnämnden har intet att erinra mot att medgivande redan nu inhämtas från riksdagen att krigsförsäkringsnämnden vid behov må bemyndigas att träffa ett krigsutbrottsavtal rörande de svenska varvens försäkringar av nybyggnader. Ställning till frågan om ett sådant bemyndigande skall lämnas torde böra tagas först när resultatet av krigsförsäkringsnämndens och krigsskadenämndens gemensamma överväganden i ämnet föreligger.

Med hänsyn till den relativa ovissheten i förväg angående omfattningen av skyddet jämlikt krigsskadelagen har *statens krigsskadenämnd* intet att invända mot att den statliga krigsförsäkringen utsträcker till att omfatta även nybyggnader å svenska varv. Krigsförsäkring av fartygsnybyggnader knyter enligt krigsskadenämndens mening naturligt an till den verksamhet krigsförsäkringsnämnden från början bedrivit och synes krigsskadenämnden icke minst från beredskapssynpunkt fördelaktig med tanke på de svenska varvens konkurrenskraft gentemot utländska varv. Med beaktande av tillämplad praxis utgår krigsskadenämnden från att nybyggnadsförsäkring omfattas av lagens begrepp transportförsäkring och att komplettering av krigsförsäkringslagen i ifrågavarande hänseende således icke erfordras.

Icke heller *försäkringsinspektionen* motsätter sig förslaget rörande krigsutbrottsavtal för nybyggnader av fartyg på varv. Inspektionen anför i huvudsak följande.

På detta område möter flera problem. En fråga av intresse i sammanhanget är huruvida dylika nybyggnadsförsäkringar faller under begreppet transportförsäkring. Försäkringsinspektionen delar krigsförsäkringsnämndens uppfattning att så bör anses vara fallet i det sammanhang varom här är fråga. Inspektionen vill emellertid nämna, att det förefaller osäkert huruvida i försäkringsavtalslagens mening försäkring av fartyg under byggnad utgör sjöförsäkring. Nu gällande sjöförsäkringsplan av den 13 juni 1957 innehåller dock särskilda bestämmelser om försäkring av fartyg under byggnad och

räknar sådan försäkring till sjöförsäkring. Vidare har det vid koncessionsgivningen enligt lagen om försäkringsrörelse förutsatts att koncession för sjöförsäkring ger vederbörande försäkringsbolag rätt att meddela försäkring jämväl av nybyggnader av fartyg. Påpekas bör också att under det senaste världskriget den dåvarande krigsförsäkringsnämnden med stöd av 1939 års lag om statlig krigsförsäkring m. m. försäkrade nybyggnader av fartyg å utländska varv.

Ett annat spørsmål som uppstår i detta sammanhang är frågan om gränsdragningen mellan den statliga krigsförsäkringen och det skydd som lämnas genom lagen den 5 december 1958 om ersättning för krigsskada å egendom. Krigsförsäkringsnämnden motiverar sitt förslag beträffande nybyggnader av fartyg å svenska varv därmed att ersättning jämlikt krigsskadelagen icke torde kunna utgå i sådan utsträckning att eventuella krigsskador blir till fullo täckta och att de svenska varvens behov av att kunna konkurrera på marknaden med utländska varv gör ett fullständigt försäkringskydd angeläget. Försäkringsinspektionen vill för sin del framhålla, att det i förarbetena till lagen om ersättning för krigsskada å egendom synes ha förutsatts att skador av nu ifrågavarande typ såvitt möjligt skall bli fullt ersatta. Den osäkerhet som ligger däri att grunder för ersättningen icke är bestämda utan är beroende av framtida beslut av Kungl. Maj:t och riksdag kan emellertid, såsom krigsförsäkringsnämnden förmenar, innefatta en brist som kan spela en roll i konkurrensen med utländska varv. Försäkringsinspektionen saknar närmare kunskap om vilken tyngd som kan tillmätas ifrågavarande argument för att låta krigsförsäkringsnämnden ikläda staten ansvar för krigsrisker avseende ifrågavarande nybyggnader. Det synes inspektionen icke uteslutet att även andra industrier än varvsindustrien kan åberopa konkurrensskäl för att deras tillverkningar skall kunna erhålla ett mera direkt försäkringsskydd avseende krigsrisker än vad lagen om ersättning för krigsskada å egendom skänker. Från de synpunkter försäkringsinspektionen närmast har att anlägga saknar inspektionen anledning att motsätta sig tanken att krigsförsäkringsnämnden skall under tid, då 2 § lagen om statlig krigsförsäkring äger tillämpning, få meddela försäkringar mot krigsrisk av nybyggnader av fartyg å svenska varv och att till ökande av tryggheten mot försäkringsavbrott ett krigsutbrottsavtal skall ingås på området. Med hänsyn till att fråga är om försäkring av nybyggnaderna även för tiden före sjösättningen torde 1946 års riksdagsmedgivande, som talar om fartyg, icke med säkerhet kunna anses täcka jämväl ett krigsutbrottsavtal i förevarande ämne. Frågan torde därför böra underställas riksdagen.

Krigsförsäkringsnämndens begäran om bemyndigande att träffa krigsutbrottsavtal beträffande lufttransport-, landtransport- och lagerrisker tillstyrkes av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, försäkringsinspektionen och Svenska försäkringsbolags riksförbund. Såväl riksnämnden som inspektionen pekar på behovet av att inhämta riksdagens medgivande. Luftfartsstyrelsen betonar angelägenheten av att transportförsäkring under krigsberedskap utökas att omfatta även flygtransport av varor. Sveriges allmänna exportförening finner den föreslagna utvidgningen av verksamhetsområdet till att omfatta även land- och lufttransporter särskilt värdefull.

I anledning av krigsförsäkringsnämndens hemställan om bemyndigande att teckna erforderliga återförsäkringsavtal rörande civilrisker i alla grenar av transportförsäkring och i brandförsäkring

uttalar försäkringsinspektionen, att med tanke på försäkringsbolagens soliditet, som försäkringsinspektionen i första hand har att övervaka och som är av betydelse både för det allmänna och för de enskilda försäkringstagarna, inspektionen finner det mycket angeläget, att garantier erhålles för att ett avbrott av försäkringsbolagens återförsäkringsförbindelser med utlandet till följd av krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden icke ställer bolagen utan nödigt återförsäkringsskydd. Upprättandet av krigsutbrottsavtal kan enligt inspektionens mening ge de svenska försäkringsbolagen särskilda garantier för att i lägen, vilka såvitt nu kan bedömas blir kritiska, bolagen erhåller nödig reassurans genom statens medverkan. Inspektionen tillstyrker därför ingående av sådana avtal. Riksdagens medgivande synes inspektionen behöva utverkas.

I anledning av krigsförsäkringsnämndens förslag i fråga om motorfordonsförsäkring uttalar riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap att det från beredskapssynpunkt synes riksnämnden välbetänkt att möjligheter tillskapas för krigsförsäkringsnämnden att träffa erforderliga avtal rörande krigsrisker i motorfordonsförsäkring. Svenska försäkringsbolags riksförbund tillstyrker att den av krigsförsäkringsnämnden föreslagna ändringen i krigsförsäkringslagen vidtages. Förbundet framhåller att visserligen — i motsats till vad krigsförsäkringsnämnden hävdat — intet hinder i och för sig möter mot att enskilda försäkringsanstalter tecknar försäkring mot dylika krigsrisker, men att om avbrott i reassuransförbindelserna skulle uppstå, det enligt förbundets mening är naturligt att den statliga krigsförsäkringen skall kunna taga vid.

Försäkringsinspektionen tillstyrker lagändring och krigsutbrottsavtal och framhåller att dylikt avtal synes förutsätta riksdagens medgivande. Inspektionen anför i ämnet i huvudsak följande.

Den första fråga, som uppkommer i detta sammanhang, är spørsmålet huruvida en ändring av krigsförsäkringslagen är nödvändig för tillgodoseende av nämndens önskemål eller om försäkring som här avses kan anses falla under lagens begrepp transportförsäkring. För ståndpunkten att en lagändring skulle vara obehövligen kan åberopas, att då begreppet transportförsäkring odiskutabelt omfattar transportmedlen vid sjötransport och lufttransport, det synes mest konsekvent att låta begreppet omfatta även transportmedel vid landtransport. I samma riktning synes det allmänna stadgandet rörande annan transportförsäkring i 77 § försäkringsavtalslagen peka. I detta lagrum förklaras generellt att annan transportförsäkring än sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under transporten. Emot den nu angivna ståndpunkten kan emellertid anföras, att enligt praxis vid tillämpningen av försäkringsavtalslagen motorfordonsförsäkring icke synes räknas såsom en form av transportförsäkring. Icke heller vid tillämpningen av lagen om försäkringsrörelse anses motorfordonsförsäkring falla under begreppet transportförsäkring. Med hänsyn härtill synes det försäkringsinspektionen riktigtast att vid en avsedd utvidgning av krigsriskförsäkringsskyddet enligt lagen om statlig krigsförsäkring till att omfatta jämväl motorfordon det direkt i nämnda lag utsäges, att staten äger meddela motorfordonsförsäkring mot krigsrisk.

Enligt försäkringsinspektionens mening ligger det helt i linje med tankegångarna bakom lagen om statlig krigsförsäkring att lagen vidgas så att försäkring mot krigsrisk kan av staten i lämplig utsträckning meddelas med avseende å motorfordon. Inspektionen tillstyrker därför en dylik lagändring.

Ett spörsmål som möter i detta sammanhang är frågan hur gränsen bör dragas mellan statlig krigsförsäkring av motorfordon och det skydd som lagen om ersättning för krigsskada å egendom ger. Krigsförsäkringsnämnden synes, såvitt kan utläsas av framställningen, ha avsett att krigsförsäkringskydd enligt lagen om statlig krigsförsäkring skall kunna ifrågakomma allenast beträffande sådana krigsskador å lastbilar, som har inträffat utomlands. Det synes emellertid försäkringsinspektionen behöva närmare övervägas, huruvida det kan vara rationellt att vid en lastbilstransport från utlandet till ort inom Sverige ankomsten till Sverige skall medföra att krigsriskskyddet såvitt angår transportmedlet upphör att falla under lagen om statlig krigsförsäkring och i stället kommer att sortera under lagen om ersättning för krigsskada å egendom. Det förefaller ligga nära till hands att antaga att den bästa lösningen är att enhetliga regler gäller för hela resan. Motsvarande synpunkt synes gälla jämväl beträffande resa i den motsatta riktningen. I förevarande sammanhang uppkommer även frågan, huruvida möjlighet till ett krigsriskförsäkringsskydd jämlikt lagen om statlig krigsförsäkring jämväl bör i viss utsträckning öppnas för bilar, som utför transporter allenast inom Sverige.

Försäkringsinspektionen kan icke nu taga ställning till nyssnämnda frågor men vill påpeka, att därest lagen om statlig krigsförsäkring ändras i syfte att ersättning för i Sverige inträffade krigsskador å bilar skall i viss utsträckning kunna lämnas jämlikt ifrågavarande lag, 3 § 2 mom. lagen om ersättning för krigsskada å egendom samtidigt torde böra ändras. Lagrummet synes i angivet fall böra omformuleras så att vid sidan av transportförsäkring mot krigsrisk nämnes motorfordonsförsäkring mot krigsrisk.

Vad angår frågan om ingående av ett krigsutbrottsavtal avseende krigsrisker för lastbilskaskot tillstyrker försäkringsinspektionen att såvitt möjligt ett avtal slutes, vilket i vissa angivna situationer i lämplig utsträckning garanterar lastbilägarna ett försäkringsskydd mot krigsrisker i enlighet med lagen om statlig krigsförsäkring. Ett dylikt krigsutbrottsavtal synes förutsätta medgivande av riksdagen.

Såsom förut nämnts talas i krigsförsäkringsnämndens hemställan om både krigs- och civilrisker i motorfordonsförsäkring. Det i nämndens skrivelse förda resonemanget synes dock klart ge vid handen, att frågeställningen är begränsad till krigsriskerna. Någon svårighet synes försäkringsinspektionen icke föreligga för försäkringsbolagen att utan statens medverkan lösa civilförsäkringsfrågorna i motorfordonsförsäkring i händelse av krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Även enligt *krigsskadenämndens* mening torde krigsförsäkring av motorfordon i vissa fall vara ändamålsenlig. Nämnden syftar härvid främst på biltransporter från utlandet till Sverige. Det kan enligt krigsskadenämndens mening starkt ifrågasättas, huruvida begreppet transportförsäkring inrymmer också motorfordonsförsäkring, och nämnden är närmast av den uppfattningen att ett tillägg lämpligen bör göras till 2 § krigsförsäkringslagen så att det otvetydigt framgår att försäkring mot krigsrisk kan meddelas beträffande fordon. Vid tillämpning av bestämmelsen bör enligt krigsskade-

nämndens mening bl. a. övervägas, om försäkringsskyddet skall gälla intill dess transporten nått svensk mark eller utsträckas till bestämmelseorten. Uppkommande frågor rörande det ekonomiska skyddet för krigsskador å fordon och gods synes till undvikande av intressekollisioner böra lösas efter samråd mellan krigsförsäkringsnämnden och krigsskadenämnden. Beaktas må att därest krigsförsäkringen kommer att omfatta även skador vid trafik inom Sverige, en ändring erfordras i 3 § 2 mom. krigsskadelagen av innebörd att förutom transportförsäkring mot krigsrisk däri intages även motorfordonsförsäkring mot krigsrisk. Detta synes krigsskadenämnden enklast kunna ske genom ett utbyte av nuvarande formulering »då transportförsäkring mot krigsrisk kan erhållas» mot lydelsen »då försäkring mot krigsrisk kan erhållas».

Med anledning av krigsförsäkringsnämndens hemställan rörande *maskinförsäkring* anför riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, att det från beredskapssynpunkt synes välbetänkt att möjligheter tillskapas för krigsförsäkringsnämnden att träffa erforderliga avtal rörande krigsrisker i maskinförsäkring. Försäkringsinspektionen finner att samma skäl som talar för att staten jämlikt lagen om statlig krigsförsäkring äger meddela återförsäkring av civil brandförsäkring synes kunna anföras för att staten bör ha möjlighet att inträda såsom återförsäkringsgivare jämväl beträffande civilrisker i maskinförsäkring. Inspektionen tillstyrker därför att lagen om statlig krigsförsäkring ändras så att dylik möjlighet öppnas. Också på detta område synes inspektionen ett krigsutbrottsavtal medföra särskilda garantier för försäkringsbolagens soliditet. Försäkringsinspektionen tillstyrker därför, liksom på brandförsäkringsområdet, att avtal i ämnet ingås. Riksdagens medgivande till avtalet bör enligt inspektionens mening inhämtas. Härutöver anför inspektionen följande.

Krigsförsäkringsnämndens yrkande omfattar icke blott civilrisker utan även krigsrisker i maskinförsäkring. Nämndens argumentation hänför sig emellertid blott till civilriskområdet. Försäkringsbolagens maskinförsäkringar innehåller friskrivningsklausul avseende krigsskador. Ett införande av försäkringsskydd enligt lagen om statlig krigsförsäkring för krigsskador å maskiner skulle enligt försäkringsinspektionens uppfattning innefatta ett långtgående avsteg från grundtankarna bakom lagen om ersättning för krigsskada å egendom, vilken lag nu reglerar ersättningsrätten för krigsskador å maskiner. I ärendet har icke förebragts något material som motiverar att krigsskador fallande inom maskinförsäkringsområdet behandlas på annat sätt än krigsskador inom brandförsäkringsområdet.

I likhet med försäkringsinspektionen anser *statens krigsskadenämnd* att anledning saknas att behandla maskinförsäkring annorlunda än brandförsäkring och att den statliga krigsförsäkringen således i bägge fallen bör avse skydd enbart mot civilrisker. Ersättningsrätten i fråga om krigsskador å maskiner bör enligt krigsskadenämndens mening i likhet med vad som gäller för brandförsäkring också fortsättningsvis regleras genom krigsskadelagen.

Krigsförsäkringsnämndens förslag avseende trafik- och ansvarig-

hetsförsäkring tillstyrkes av Svenska försäkringsbolags riksförbund. Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap finner det från beredskapssynpunkt välbetänkt att möjligheter tillskapas för krigsförsäkringsnämnden att träffa erforderliga avtal rörande krigsrisker i förevarande försäkringsgrenar. Försäkringsinspektionen tillstyrker, att krigsförsäkringslagen ändras så att det blir möjligt för krigsförsäkringsnämnden att meddela återförsäkring av trafik- och ansvarighetsförsäkring. Inspektionen tillstyrker likaledes att krigsutbrottsavtal träffas avseende dylik återförsäkring och påpekar att avtalen förutsätter riksdagens medgivande. För trafikförsäkringens del saknas enligt försäkringsinspektionens uppfattning anledning att göra någon distinktion mellan krigsskador och civilskador. Inspektionen erinrar i detta sammanhang därom att bilansvarighetslagen och trafikförsäkringslagen icke innehåller några specialregler rörande sådana trafikskador, som kan sättas i samband med krigshandlingar, och att vid tillkomsten av 1959 års lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m. tanken att införa en krigsklausul i trafikförsäkring avvisades. I fråga om ansvarighetsförsäkringen uttalar inspektionen, att lagändringen och riksdagsmedgivandet torde böra givas ett sådant innehåll, att krigsutbrottsavtal rörande återförsäkring av ansvarighetsförsäkring kan, där så finnes ändamålsenligt, täcka såväl ersättningskyldighet för civilskador som — i den utsträckning dylikt kan bli aktuellt — ersättningskyldighet avseende skador som är en följd av krigshandling.

Departementschefen

Gällande lag om statlig krigsförsäkring tillkom under fjolåret och innefattar en i huvudsak redaktionell modernisering av 1939 års lag i ämnet. I enlighet med vad som angavs i propositionen rörande den nya lagen har av beredskapsskäl efter lagens utfärdande en särskild krigsförsäkringsnämnd tillsatts, vilken fått i uppdrag att vidtaga förberedelser för lagens tillämpning samt att omhänderha den försäkringsverksamhet, som med stöd av 2 och 4 §§ i lagen kan komma att bedrivas av staten.

Vid det igångsatta planeringsarbetet har krigsförsäkringsnämnden funnit, att det från beredskapssynpunkt skulle vara av värde att på ett antal områden beredskapsavtal såvitt möjligt träffas rörande statens inträdande såsom försäkringsgivare i vissa på förhand bestämda situationer. Ett dylikt krigsutbrottsavtal finnes sedan 1946 på sjötransportområdet. Avtalet innebär i huvudsak att staten vid utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertager alla av berörda försäkringsanstalter dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska alimnt (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter).

Krigsförsäkringsnämnden har i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om bemyndigande att vidtaga ändringar i 1946 års krigsutbrottsavtal, att komplettera avtalet med särskilda klausuler beträffande flygkaskorisker, ny-

byggnadsrisker på varv samt lufttransport-, landtransport- och lagerrisker ävensom att teckna erforderliga återförsäkringsavtal rörande civilrisker i alla grenar av transportförsäkring och i brandförsäkring. Vidare har nämnden hemställt om sådan ändring av lagen om statlig krigsförsäkring att staten kan meddela direkt motorfordonsförsäkring samt återförsäkring av såväl sådan försäkring som maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring. Nämnden åsyftar att träffa erforderliga beredskapsavtal på de av lagändringen berörda försäkringsområdena.

I remissyttrandena över krigsförsäkringsnämndens framställning har nämndens förslag i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Endast på några punkter har från en del håll vissa erinringar gjorts eller behov av vissa kompletterande överväganden m. m. påtalats.

Jämlikt lagen om statlig krigsförsäkring äger staten vid krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden meddela vissa slag av direktförsäkring och återförsäkring. En dylik medverkan från statens sida på försäkringsområdet har bedömts vara en oundgänglig förutsättning för tryggheten av folkförsörjningen och näringslivets nödiga fortgång i krigssituationer som allvarligt berör vårt land. Från beredskapssynpunkt framstår det såsom angeläget att den statliga krigsförsäkringsverksamheten icke improviseras utan väl förberedes. Staten bör ha möjlighet att på områden, som är av särskild betydelse för folkförsörjningen och näringslivet, automatiskt inträda såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare i vissa på förhand bestämda lägen, vilka kan bedömas vara sådana att en statlig medverkan är nödvändig. Härigenom erhålles i görligaste mån garantier för att icke plötsligt inträdande krigssituationer medför försäkringsavbrott på dessa områden. För att skapa en dylik god ekonomisk försvarsberedskap synes det erforderligt att fortsätta på den väg, som år 1946 beträddes genom upprättandet av krigsutbrottsavtalet på sjöförsäkringsområdet. Jag förordar därför att avtal av ifrågavarande typ ingås i den ytterligare utsträckning som betingas från beredskapssynpunkt. I likhet med vad som skedde i samband med 1946 års krigsutbrottsavtal torde riksdagens medgivande att ingå de nya beredskapsavtalen böra inhämtas.

Avtal varigenom staten åtager sig att i vissa krigssituationer automatiskt inträda såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare synes mig böra kunna träffas icke blott på det område, som beröres av 1946 års avtal, utan beträffande alla slag av försäkring, varom förmåles i första stycket av 2 § krigsförsäkringslagen i dess nuvarande lydelse. Ett bemyndigande av denna omfattning för krigsförsäkringsnämnden att ingå krigsutbrottsavtal tillgodoser nämndens önskemål rörande möjligheter att ingå avtal beträffande flygkaskorisker samt lufttransport-, landtransport- och lagerrisker. Ett sådant bemyndigande torde även täcka nybyggnadsrisker på varv, vilka i detta sammanhang får anses omfattade av transportförsäkring. Komplettering av gällande krigsutbrottsavtal till att omfatta även nybyggnader på svenska varv synes motiverad bl. a. av det naturliga sambandet mellan försäkring av fartyg och försäkring av fartygsnybyggnader. En sådan ut-

vidgning av krigsförsäkringsskyddet har även betydelse från beredskaps-synpunkt. Jag vill därför förorda att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens godkännande av att nämnden bemyndigas att ingå krigsutbrottsavtal för de föreslagna försäkringsområdena.

Det är ett viktigt allmänt intresse att vid utbrott av krig, som medför avbrott av reassuransförbindelserna med utlandet, sådana risktoppar i civil transportförsäkring och brandförsäkring, som icke kan täckas i samverkan mellan de svenska försäkringsbolagen, kan återförsäkras hos staten. Krigsförsäkringslagen medger därför att staten meddelar återförsäkring på ifrå-gavarande områden. För den ekonomiska försvarsberedskapen är det av vikt att staten i angivna krigssituationer automatiskt inträder såsom återförsäkringsgivare beträffande toppriskerna. Jag hemställer därför att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens godkännande av att krigsförsäkringsnämnden bemyndigas att träffa krigsutbrottsavtal jämväl om sådant övertagande av återförsäkringsansvar.

Försäkring av motorfordon räknas enligt praxis icke till transportförsäkring. Krigsförsäkringsnämnden har emellertid med tanke på den svenska lastbilstrafiken på utlandet föreslagit, att krigsförsäkringslagen skall ändras så att motorfordonsförsäkring föres in under lagen och att därefter såvitt möjligt beredskapsavtal träffas. Med hänsyn till den växande betydelse såsom transportmedel, som motorfordonen fått, förordar jag att i första stycket av 2 § lagen om statlig krigsförsäkring motorfordonsförsäkring upptages vid sidan av transportförsäkring. Med en sådan ändring och oförändrad lydelse av stadgandet i andra stycket av samma paragraf rörande återförsäkring av försäkring, varom i första stycket förmäles, öppnas möjlighet för staten att under krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden meddela direktförsäkring och återförsäkring av motorfordonsförsäkring mot sådan risk som nämnes i första stycket av 2 § krigsförsäkringslagen. Något behov av att låta lagen omfatta motorfordonsförsäkring i övrigt synes icke föreligga.

Av beredskapsskäl bör även möjlighet finnas att träffa avtal varigenom staten åtager sig att i vissa krigssituationer automatiskt inträda såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare i fråga om försäkring mot risk som nyss sagts av lastbilar i utlandstrafik. I den mån det finnes ändamålsenligt bör avtal i ämnet kunna utformas så, att statens riskåtagande täcker icke blott skador, som inträffar i utlandet, utan även skador, som här i riket drabbar lastbil under färd från utlandet till ort inom Sverige eller i motsatt riktning. Jag är icke beredd att nu taga ställning till frågan huruvida sådant krigsutbrottsavtal i större eller mindre utsträckning bör omfatta jämväl bilar, som utför transporter allenast inom Sverige. Denna fråga torde böra utredas av krigsförsäkringsnämnden i samråd med bl. a. krigsskadenämnden. Därest i framtiden efter en dylik utredning det skulle befinnas vara skäl att binda staten genom ett krigsutbrottsavtal beträffande bilar i inrikestrafik, torde frågan härom få särskilt underställas riksdagen.

Den nu förordade utvidgningen av den statliga krigsförsäkringen ger an-

ledning till en ändring av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 om ersättning för krigsskada å egendom. Sistnämnda lagrum innehåller, såsom förut nämnts, att lagen om ersättning för krigsskada å egendom icke äger tillämpning i fråga om fartyg, luftfartyg eller annan egendom i fall, då transportförsäkring mot krigsrisk kan erhållas jämlikt krigsförsäkringslagen och med stöd därav meddelade bestämmelser. Lagrummet torde böra ändras så, att förutom transportförsäkring mot krigsrisk även motorfordonsförsäkring mot krigsrisk inbegripes. Enklast synes detta kunna ske genom att det snävare begreppet transportförsäkring mot krigsrisk utbytes mot det vidare begreppet försäkring mot krigsrisk. Lagrummet torde samtidigt böra redaktionellt jämkas med hänsyn till att den nya lagen om statlig krigsförsäkring tillkommit efter det krigsskadeersättningslagen utfärdats.

Av krigsförsäkringsnämndens framställning och remissutlåtandena däröver framgår att de svenska försäkringsbolagens behov av möjligheter att erhålla återförsäkring hos staten icke är begränsat till de försäkringsformer som angivits i det föregående. Ett motsvarande behov föreligger såvitt angår maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring. I dessa tre grenar föreligger det i större eller mindre utsträckning topprisker, som de svenska försäkringsbolagen icke har kapacitet att täcka själva utan som i normala fall täckes genom återförsäkring hos utländska försäkringsbolag. Då det måste betecknas såsom ett samhällsintresse att i händelse av krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, som medför att det utländska återförsäkringsskyddet bortfaller, de svenska försäkringsbolagen icke ställes utan nödig reassurans, vill jag tillstyrka att lagen om statlig krigsförsäkring ändras så, att staten må åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring jämväl av maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring. För ändamålet torde ifrågakvarande tre försäkringsformer böra tilläggas efter brandförsäkring i 2 § andra stycket krigsförsäkringslagen. I anledning av vad försäkringsinspektionen och statens krigsskadenämnd anfört rörande uteslutande av krigsskador inom maskinförsäkring vill jag uttala, att jag förutsätter att den statliga återförsäkringen av maskinförsäkring icke kommer att avse sådana maskinskador, vilka omfattas av det statliga krigsskadeskyddet. Krigsskador fallande inom maskinförsäkringsområdet synes härutinnan böra behandlas på samma sätt som krigsskador inom brandförsäkringsområdet.

Av beredskapsskäl förordar jag vidare att jämväl i fråga om maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring inhämtas riksdagens medgivande till bemyndigande för krigsförsäkringsnämnden att träffa krigsutbrottsavtal av innehåll att i angivna krigssituationer staten automatiskt inträder såsom återförsäkringsgivare beträffande i avtalen angivna topprisker.

Det närmare innehållet och den närmare konstruktionen av de krigsutbrottsavtal, som kan komma att träffas i enlighet med vad jag i det föregå-

ende förordat, torde få göras beroende av förhållandena på varje särskilt område och av vad som vid den fortsatta beredskapsplaneringen finnes ändamålsenligt. För samtliga ifrågavarande avtals del torde dock böra gälla, att statens krigsförsäkringsnämnd efter Kungl. Maj:ts bemyndigande såsom förhandlande part ingår avtalen under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande. Även ändring i sådant avtal bör bero av Kungl. Maj:ts godkännande. Beträffande avtalens utformning kan jag i stort sett ansluta mig till de av försäkringsinspektionen anförda synpunkterna. Avtalen bör sålunda i huvudsak begränsas till att innehålla de grundläggande bestämmelserna rörande statens inträdande såsom direkt- eller återförsäkringsgivare. De bör icke belastas med närmare tekniska bestämmelser beträffande försäkringsvillkor, anmälningar av olika slag m. m. Härutinnan torde i avtalen lämpligen böra hänvisas till särskilda kompletterande överenskommelser mellan krigsförsäkringsnämnden och vederbörande avtalspart. Statens inträdande såsom försäkringsgivare torde i avtalen böra göras beroende av utbrott av krig som är ägnat att i väsentlig grad beröra svenskt näringsliv. Det bör ankomma på krigsförsäkringsnämnden att med uppmärksamhet följa förhållandena på de olika försäkringsområdena och att, därest ändrade förhållanden inträder, taga initiativ till erforderliga ändringar i avtalen. Nu anförda synpunkter rörande avtalsutformningen torde, därest riksdagen icke har något att erinra däremot, böra gälla jämväl vid en modernisering av det nu gällande krigsutbrottsavtalet på sjöförsäkringsområdet. Synpunkterna synes även böra vara vägledande därest — i enlighet med riksdagens medgivande 1946 — avtal skulle komma att träffas beträffande återförsäkring av försäkring för olycksfall som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person.

I enlighet med det anförda har inom handelsdepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 (nr 566) om ersättning för krigsskada å egendom.

Förslagen torde få fogas vid statsrådsprotokollet (*Bilagor A och B*)¹.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Jan Palm

¹ Bilagorna, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 22 juni 1961

Närvarande:

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 12 juni 1961 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 maj 1961, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 om statlig krigsförsäkring och lag om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 om ersättning för krigsskada å egendom.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen L. Vogel.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Bo Santesson

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 september 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, lagrådets den 22 juni 1961 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 5 maj 1961 remitterade förslagen till *lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring* och *lag om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 (nr 566) om ersättning för krigsskada å egendom*.

Med förmälan att förslagen av lagrådet lämnats utan erinran hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga desamma, *dels* föreslå riksdagen att medgiva att statens krigsförsäkringsnämnd be- myndigas att ingå avtal därom att staten i den utsträckning som angives i statsrådsprotokollet den 5 maj 1961 automatiskt inträder såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare vid eventuellt utbrott av ett krig som är ägnat att i väsentlig grad beröra svenskt näringsliv.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils van der Heeg